

Igitabo cya Yoweli n'Itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya - Nimeru Makumyabiri n'Itanu

Jeff Pippenger
2026-01-11

Umubare wa Makumyabiri n'Itanu

Igitabo cya Yoweli gihangara ubuyobozi bw'Itorero ry'Abadiventisti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya, kibushyira imbere ubuhamya bw'ubwigomeke bwaryo bugenda bwiyongera mu bihe by'amasekuru ane. Ayo masekuru ane kandi agaragazwa no muri Ezekiyeli igice cya munani, aho abagabo makumyabiri na batanu bo muri iryo sekuru rya kane bunamira izuba. Mu mwaka wa 1901, nyuma y'imyaka 13 ubugome bwo kwigomeka bwa 1888 bubaye, Itorero ry'Abadiventisti ryashyizeho komite yo kuriyobora.

Komite Nyobozi y'Itangiriro y'Inama Rusange yashyizweho mu gihe cy'ivugururwa rikomeye ryabereye mu Nama ya Rusange yo mu 1901, kandi yari igizwe n'abanyamuryango 25. Ibyo byari ukwaguka gukomeye ugereranyije na komite yo mbere ya 1901, yo yari ifite abanyamuryango 13 gusa. Uko imyaka yagiye ihita, umubare w'abanyamuryango wariyongereye, ariko Yesu buri gihe ahuza iherezo n'intangiriro. Intangiriro yari abanyamuryango 25, umwe akaba umuyobozi, bihwanye n'umurongo wo mu buturo bwera, wari ugizwe n'abatambyi 24 n'Umutambyi Mukuru umwe.

Yuda n'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi ni ibimenyetso bibiri by'ubugome bwo kwigomeka mu gihe cya Kristo. Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi rugereranya Itorero ry'Abadivantisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Lawodikiya. Uruhare Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi rwagize mu kubambwa kwa Kristo ni ishusho y'uruhare Abadivantisimu bazagira mu gihe cy'amaze yo ku itegeko ryo ku Cyumweru. Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi—ari rwo nama nkuru y'Abayahudi i Yerusalemu, yari igizwe n'abatambyi bakuru, abakuru b'ubwoko, n'abanditsi, kandi ikayoborwa na Kayafa Umutambyi Mukuru—rwagize uruhare rw'ingenzi mu byabaye byagejeje ku rupfu rwa Yesu.

Nyuma y'ifatwa rya Yesu i Getsemani (ryateguwe binyuze mu bugambanyi bwa Yuda), yazanywe imbere y'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi nijoro mu nzu ya Kayifa. Bashakaga ubuhamya bwo kumuciraho urubanza, bazana abagabo b'abahamya bamurega gutuka Imana no guteza imvururu.

Igihe Kayafa yabazaga Yesu mu buryo butaziguye niba ari we Mesiya (cyangwa Umwana w'Imana), igisubizo cya Yesu cyo kubyemera, ngo: “Ni wowe ubivuze,” cyatumye umutambyi mukuru atangaza ati: “Gutuka Imana!” Inteko yamuciriye urubanza ko akwiriye urupfu. Kubera ko batari bafite ububasha bwo gushyira mu bikorwa igihano cy'urupfu mu gihe cy'ubutegetsi bw'Abaroma, bamushyikirije Pontiyo Pilato, umutware w'Abaroma, bamurega icyaha cyo guteza imvururu kugira ngo babone uko yicwa n'Abaroma. Kubambwa kwe nyakuri kwakozwe

n'abasirikare b'Abaroma babitegetswe na Pilato, ariko gusa nyuma y'uko Pilato yemeye igitutu cy'abatambyi bakuru n'imbaga y'abantu (basabaga ko Yesu yicwa kandi ko Baraba arekurwa).

“Igihe Kristo yari kuri iyi si, ab'isi bahisemo Baraba. Kandi n'uyu muni isi n'amatorero bari gukora rya hitamo nyaryo. Ibyabaye mu guhemukirwa, mu kwangwa, no mu kubambwa kwa Kristo byongeye gukinwa, kandi bizongera gukinwa ku rugero rutagira urugero. Abantu bazuzuzwa imico y'umwanzi, kandi hamwe na bo ibinyoma bye bizagira imbaraga zikomeye. Uko urumuri ruzagenda rwangwa ni ko hazagenda habaho kwibeshya no kutumvikana. Abanga Kristo bagahitamo Baraba bakorera mu buyobe burimbuza. Kugoreka ukuri no guhamya ibinyoma bizakura bigere ku bugome bweruye. Ijisho niriba ribi, umubiri wose uzuzura umwijima. Abaha urukundo rwabo undi muyobozi wese utari Kristo bazisanga bari mu butware bw'ubuyobe bushukana cyane, ari umubiri, ubugingo, n'umwuka, ku buryo muni y'imbaraga zabwo ubugingo buva ku kumva ukuri kugira ngo bwemere ikinyoma. Bazagwa mu mutego bafatwe, kandi muri buri gikorwa cyabo bazarangurura bati, Turekurire Baraba, ariko Kristo mubambe.”

“Ndetse no muri iki gihe iki cyemezo kirimo gufatwa. Ibibera byakorewe ku musaraba birimo kongera kubaho. Mu matorero yatandukiriye ukuri no gukiranuka, harimo kugaragazwa icyo kamere muntu ishobora gukora kandi izakora, igihe urukundo rw'Imana rutari ihame rihoraho mu mutima. Ntitugomba gutangazwa n'ikintu icyo ari cyo cyose gishobora kuba ubu. Ntitugomba gutangarira iterambere iryo ari ryo ryose ry'ibiteye ubwoba. Abakandagira amategeko y'Imana muni y'ibirenge byabo bihumanye bafite umwuka umwe n'uwo abagabo batutse kandi bagambanira Yesu bari bafite. Nta kwicuza na guke mu mutimanama, bazakora imirimo ya se, Satani. Bazabaza ikibazo cyavuye ku minwa y'ubugambanyi ya Yuda bati, “Murampa iki niba mbagambaniye Yesu Kristo?” Ndetse no muri iki gihe Kristo arimo kugambanirwa mu muntu w'abera be.” Review and Herald, January 30, 1900.

Niba koko uwo murongo usobanura mu by'ukuri icyo uvuga, noneho abari barimo kugaragazwa nk'ab “bahitamo Baraba,” ntibazashobora gusobanukirwa icyo uwo murongo wigisha. Abo ni bo bantu bavugwa mu 2 Abatesalonike bahabwa ubushukanyi bukomeye, kuko batakunze ukuri. Avuga iby'abahitamo Baraba ati: “Abashyira urukundo rwabo ku muyobozi uwo ari we wese utari Kristo bazisanga bari muni y'ubutegetsu, mu mubiri, mu bugingo, no mu mwuka, bw'ishyika ryo gushukika rikabije cyane ku buryo, muni y'imbaraga zaryo, imitima ihindukira ikareka kumva ukuri kugira ngo yemere ikinyoma.” Abahitamo Baraba bari muni y'ubutegetsu bwa Satani mbere y'ikimenyetso cy'inzira cy'umusaraba n'itegeko ryo ku Cyumweru. Muri iyo mimerere ntibashobora na gato gusobanukirwa icyo uwo murongo wigisha. Ni cyo gituma bazavuga bati: “Imimerere yariho igihe Mushiki wacu White yandikaga ayo magambo yari iy'ayo mateka yihariye, si iy'ubu.” Ahari bashobora kuvuga bati: “Arimo kuvuga iby'Ubukristo muri rusange, kandi ibi ntibireba by'umwihariko Abadivantisiti b'Umuni wa Karindwi.” Amatwara masa.

Birumvikana ko ibihe by'amateka byariho igihe Mushiki wa White yandikaga ayo magambo byari mu by'ukuri ibisobanuro ku mateka ye bwite; ariko nk'uko byagenze kuri Yohana mu Byahishuwe, iyo umuhanuzi ategetswe kwandika, ategekwa kwandika “iby wabonye, n'ibiriho, n'ibizabaho hanyuma.” Iyo umuhanuzi yandika ibiriho, aba icyarimwe yandika n'ibizabaho.

Ubuyobozi bw'Abadiventisime bushushanywa n'abagabo makumyabiri na batanu ba Ezekiyeli, kandi nanone buhuzwa mu buryo bw'ubuhanuzi n'abagabo magana abiri na mirongo itanu bahagararanye na Kora, Datani na Abiramu. Ikindi kandi, abigometse bo mu 1888 no mu Nteko Rusange ya Minneapolis bagaragajwe na Mushiki wa White nk'abasubiraga ubugome bwa Kora, Datani na Abiramu. Mushiki wa White yigisha mu buryo butaziguye ko igihe marayika wo mu Ibyahishuwe cumi n'umunani amanutse kandi akamurikisha isi ubwiza bwe, imvura y'itumba itangira.

“Imvura y'itumba igomba kugwa ku bwoko bw'Imana. Umumarayika ukomeye agomba kumanuka ava mu ijuru, kandi isi yose igomba kumurikirwa n'ubwiza bwe.” Review and Herald, 21 Mata 1891.

Mushiki White yigisha mu buryo butaziguye ko marayika uvugwa mu Byahishuwe 18 yamanutse mu Nama Nkuru yo mu 1888 azanye ubutumwa bwa A. T. Jones na E. J. Waggoner. Igihe yari muri iyo Nama, yaremerewe cyane n'ubugome bwo kwigomeka ku buryo yafashe icyemezo cyo gupakira ibintu bye akagenda, ariko marayika amubwira ko agomba kuguma aho no kwandika amateka y'ibyabaye, kuko byari ugusubirwamo kw'ubwigomeke bwa Kora. Kuki marayika yashakaga ko byandikwa, niba bitari kugira ngo bibe ubuhamya mu minsi y'imperuka? Niba ari ubuhamya bwo mu minsi y'imperuka, ni iki kindi byasobanura, kitari uko itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi b'i Lawodikiya rizakandagira mu kirenge cy'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi mu gihe cy'ingorane z'itegeko ryo ku Cyumweru, kandi by'umwihariko amateka ayiganisha ho?

Ubutumwa bwa Jones na Waggoner bwagaragajwe nk'“ubutumwa bwo gutsindishirizwa kubwo kwizera, mu kuri koko,” “ubutumwa bw'i Laodikiya,” “ubutumwa bw'ubugororotsi bwa Kristo” n'“ubutumwa bw'umumarayika wa gatatu.” Abigometse banze ubwo butumwa, kandi bananga n'ubuyobozi bwa Mwuka w'Ubuhanuzi hamwe n'intumwa zatoranyijwe z'iyo nama. Mushiki wa White yigisha kandi ko igihe inyubako ndende z'Umujyi wa New York zizagushwa hasi n'ikorwa ry'imbaraga z'Imana, ari bwo Ibyahishuwe 18:1–3 bizasohora. Uhereye kuri 9/11, ubuyobozi bw'itorero ry'Abadiventisiti b'Umunsi wa Karindwi ry'i Laodikiya bwakomeje gusubiramo ubugome bwa Kora, ubugome bw'abagabo 25 ba kera, ubugome bw'ubuyobozi bwo mu 1888 n'ubugome bw'Urukiko rw'Ikirenga rw'Abayahudi mu gihe cyabanzirizaga umusaraba. Abo bagabo 25 ni ikimenyetso gishushanya ubutambyi bw'Abalewi bw'impimbano.

Umulewi yagombaga kuba afite imyaka 25 igihe yatangiraga gukora umurimo.

Uwiteka abwira Mose ati: Ibi ni ibyerekeye Abalewi: uhereye ku myaka makumyabiri n'itanu kuzamura bazinjire gukora umurimo wo mu ihema ry'ibonaniro; ariko bageze ku myaka mirongo itanu bareke uwo murimo, kandi be kongera kuwukora ukundi; ahubwo bazajye bafatanyaga na bene wabo mu ihema ry'ibonaniro, barinde ibyo bashinzwe, ariko ntibazakore uwo murimo. Uko ni ko uzagirira Abalewi ku byerekeye ibyo bashinzwe. Kubara 8:23–26.

Umulewi atangira umurimo we afite imyaka makumyabiri n'itanu, kandi agakora imyaka makumyabiri n'itanu, kugeza ageze ku myaka mirongo itanu. Intumwa y'Isezzerano ivugwa muri Malaki 3, irimo kweza no guhumanura Abalewi mu gihe cy'itegeko ryo ku Cyumweru, nk'uko

yabigenje ku wa 22 Ukwakira 1844.

Dore, nzohereza intumwa yanjye, kandi izantegurira inzira imbere yanjye; maze Umwami mushaka azaza gitunguranye mu rusengero rwe, ari we ntumwa y'isezerano, uwo mwishimiramo: dore, araje, ni ko Uwituka Nyiringabo avuga.

Ariko ni nde uzabasha kwihanganira umunsi wo kuza kwe? Kandi ni nde uzahagarara igihe azaba yiyeretse? Kuko ameze nk'umuriro w'utunganya ibyuma, kandi nk'isabune y'abameshi b'imyenda. Kandi azicara nk'utunganya kandi usukura ifeza; kandi azasukura bene Lewi, akabatunganya nk'izahabu n'ifeza, kugira ngo bazanire Uwituka igitambo gikorewe mu gukiranuka. Ni bwo igitambo cya Yuda n'icy'i Yerusalemu kizashimisha Uwituka, nk'uko byari bimeze mu minsi ya kera no mu myaka ya mbere. Malaki 3:1–4.

Umubare “25” nk'ikimenyetso, ntugaragaza gusa Umulevi w'umwizerwa, ahubwo unagaragaza Umulevi w'ibinyoma. “25” nk'ikimenyetso rero ugaragaza itandukanywa ry'amatsinda abiri y'abaramya, yaba abakobwa b'inkumi b'abanyabwenge n'abapfu, intama n'ihene, ingano n'urumamfu. Umubare makumyabiri na gatantu ni ikimenyetso kitagaragaza gusa Umulevi, ahubwo kandi nk'ikintu gifite akamaro kangana ni ikimenyetso cy'itandukanywa (itunganywa) ry'Abalewi. Iryo tandukanywa riba ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi ni imwe mu nsanganyamatsiko z'ibanze z'Ijambo ry'ubuhanuzi ry'Imana. Birakwiriye ko Matayo igice cya makumyabiri na gatantu, ari ugukomeza gusa ubuhanuzi bwa Yesu bw'imperuka y'isi buri muri Matayo makumyabiri na kane.

Yesu arasohoka ava mu rusengero; abigishwa be baramwegera kugira ngo bamwereke inyubako z'urusengero. Yesu arababwira ati: Mbese ntimubona ibi byose? Ni ukuri ndababwira nti: hano ntihazasigara ibuye na rimwe rigeretse ku rindi ritazasenywa. Matayo 24:1, 2.

Igihe Yesu yavaga mu rusengero, ntiyigeze asubiraye ukundi. Mu mirongo ya nyuma y'igice cya makumyabiri na gatatu, Yesu yari yatangaje urubanza ku Nama Nkuru y'Abayahudi, kandi urwo rubanza rugaragazwa nk'“umunani” w'imivumo, bityo rukigana mu buryo bw'impimbano roho umunani zari mu nkuge, umunsi wa munani wo gukebwa, umunsi wa munani w'umuzuko, ibisekuru umunani bya Aburahamu mu myaka 430 n'ibindi. Umubare “umunani” w'impimbano, uhuza n'Umulevi w'impimbano.

Ni ukuri ndababwira, ibyo byose bizagera kuri iki gisekuru.

Ye Yerusalemu, Yerusalemu, wica abahanuzi, kandi ugatera amabuye abatamwe kuri wowe, ni kangaha nashatse guteranyiriza hamwe abana bawe, nk'uko inkoko y'ingore ikoraniriza imishwi yayo muni y'amababa yayo, ariko ntimwabishatse! Dore, inzu yanyu musigiwe ari umusaka.

Kuko ndababwira yuko mutazongera kumbona, uherye none, kugeza igihe muzavugira muti: Hahirwa uza mu izina ry'Umwami. Matayo 23:36–39.

Matayo igice cya makumyabiri na kabiri kirangira gifite urugero rw'uguhambirira abanyabyaha mu mifungo, kandi kigasoza n'ikiganiro cya nyuma hagati ya Kristo n'Abayahudi bajyaga impaka.

Hanyuma mu gice cya 24 ava mu rusengero ubwa nyuma, ahagarika umurimo we ku Isirayeli ya kera. icyo gice kirangirira aho cyatangiriye, no gutangaza ko inzu yabo yasigariwe ari nyakamwe; kandi icyo yise inzu ya Se igihe yabanje kweza urusengero, ubu cyari kimaze kuba inzu y'Abayahudi iri nyakamwe.

Mu gice cya 24, Yesu agiye gusubiza ibibazo byerekeye urusengero n'irimbuka rwarwo rwari rwegereje. Iryo rimbuka ryagombaga kuba muri icyo gisekuru nyine, ari cyo gisekuru cy'inzoka z'impiri. Yavuye muri urwo rusengero atazigera arugarukamo ukundi, bityo ibyo ahanura aha byerekeye Isirayeli yo mu mwuka, si Isirayeli yo ku mubiri. Igihe Kristo ava mu rusengero ari rwo torero rya Lawodikiya ry'Abadiventisti b'Umunsi wa Karindwi nk'uko yabigenje kuri Isirayeli ya kera, muri uwo mwanya nyine urusengero rw'umuntu rw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine ruzahuzwa n'Urusengero rw'Imana iteka ryose. Igihe Yesu yavaga mu rusengero rwa Isirayeli ya kera, yatanye n'abantu b'isezerano rye rya mbere iteka ryose.

Igice cya cumi na rimwe kugeza ku cya makumyabiri na bibiri cya Matayo ni omega y'umurongo w'igice cya cumi na rimwe kugeza ku cya makumyabiri na bibiri mu gitabo cy'Itangiriro. Igihe uwo murongo utangirira mu Itangiriro igice cya cumi na rimwe, ni na bwo kandi harangwa intangiriro ya Babeli n'isezerano ry'urupfu rya Babeli, rigera ku isohozwa ryaryo rya omega mu Byahishuwe igice cya cumi na karindwi, umurongo wa cumi na rimwe, ari wo murongo uri rwagati rwose mu mirongo igize igice cya cumi na rimwe kugeza ku cya makumyabiri na bibiri. Hagati mu bice bya cumi na rimwe kugeza ku cya makumyabiri na bibiri mu Itangiriro, muri Matayo no mu Byahishuwe, buri kimwe gishyira imbaraga ku kimenyetso cyangwa ku kimenyetso cyacyo cy'impimbano. Mu Itangiriro cyari ugukebwa, muri Matayo cyari Petero n'Ibuye Kristo yari kubakaho itorero rye, naho mu Byahishuwe cyari ya nyamaswa y'impimbano yari iriho, kandi iriho, kandi izazamuka, ari yo ya munani, ikaba ikomoka kuri za ndwi, kandi ikaza guherako ishyingiranwa n'ikiyoka.

Cumi n'umubiri na kabiri ni ibimenyetso biranga ukwihuza kw'Ubumana n'ubumuntu, ari na byo koko byerekanywa na Kristo yandika amategeko Ye ku mitima no mu ntekerezo byacu. 11 na 22 ni ibimenyetso by'isezerano ry'abihumbi ijana na mirongo ine na bane. Muri Matayo, igice cya makumyabiri na gatatu, ubutambyi bw'ibinyoma bwahawe imivumo umunani; muri iyo ngingo nyine y'igihe, ubutambyi nyakuri bwazizwe amavuta. Abatambyi bejejwe iminsi irindwi, maze ku munsi wa munani batangira umurimo.

Si impanuka ko iminsi irindwi yo kweza abatambyi, yabagejeje ku gutangira umurimo wabo ku munsi wa munani, itangirira mu gitabo cyo Kubara igice cya munani umurongo wa mbere, kuko "81" ari ikimenyetso cy'abatambyi.

Uwiteka abwira Mose ati: "Jyana Aroni n'abahungu be bari kumwe na we, n'imyambaro, n'amavuta yo gusiga, n'ikimasa cy'igitambo cy'icyaha, n'amasekurume y'intama abiri, n'igitebo cy'imigati idasembuwe; kandi uteranyirize hamwe iteraniryo ryose ku muryango w'ihema ry'ibonaniro." Mose akora nk'uko Uwiteka yamutegetse; iteraniryo rikoranirizwa ku muryango w'ihema ry'ibonaniro. Mose abwira iteraniryo ati: "Iki ni cyo Uwiteka yategetse ko gikorwa." ...

Kandi ntimuzasohoke ku rugi rw'Ihema ry'Iteraniro mu minsi irindwi, kugeza iminsi yo kwezwa kwanyu ishize; kuko azabamaza iminsi irindwi. Ibyo yakoze uyu muni, ni ko Uwiteka yategetse ko bikorwa, kugira ngo abakorere impongano. Nuko muzagume ku rugi rw'Ihema ry'Iteraniro ku manywa na nijoro iminsi irindwi, mwubahirize ibyo Uwiteka yabategetse, kugira ngo mutapfa; kuko ari ko nategetswe. Nuko Aroni n'abahungu be bakora byose Uwiteka yategetse abinyujije kuri Mose. Maze ku muni wa munani, Mose ahamagara Aroni n'abahungu be n'abakuru ba Isirayeli; maze abwira Aroni ati: "Ifatire inyana y'ikimasa cyo gutambaho igitambo cy'icyaha, n'isekurume y'intama yo gutambaho igitambo cyoswa rwose, byombi bitagira inenge, ubihereze imbere y'Uwiteka." ... Mose ati: "Icyo ni cyo Uwiteka yategetse ko mukora; kandi ubwiza bw'Uwiteka burabonekerwa." ... Aroni arambura ukuboko kwe yerekeye abantu, arabaha umugisha, amanuka avuye gutamba igitambo cy'icyaha n'igitambo cyoswa rwose n'ibitambo by'amahoro. Mose na Aroni binjira mu Ihema ry'Iteraniro, basohokamo, baha abantu umugisha; kandi ubwiza bw'Uwiteka bubonekera abantu bose. Nuko umuriro uturuka imbere y'Uwiteka utwika ku gicaniro igitambo cyoswa rwose n'ibinure; abantu bose babibonye basakuza cyane, bikubita hasi bubamye. Abalewi 8:1-5, 33-36; 9:1, 2, 6, 22-24.

Igice cya makumyabiri na gatatu kigaragaza Abalewi b'impimbano bahishurwa mu gihe Abalewi b'ukuri bashyirwaho ikimenyetso. Igice cya makumyabiri na kabiri cya Matayo kirangirana no kuba nta muntu ukongera kubaza Yesu ibibazo, hanyuma mu gice cya makumyabiri na gatatu agashyira ahagaragara imivumo umunani, akagaragaza ko igihe cy'igeragezwa cy'Urukiko Rukuru rw'Abayahudi (Sanhedrin) cyari kirangiye, kandi ko urubanza nyubahirizategeko rwagombaga gutangira icyo gihe. Mu gice cya makumyabiri na kane, agaragaza urusengeru ko ari inzu y'Abayahudi. Ni iby'ingenzi kubona uko ibice bikurikirana.

Imitwe ya cumi na rimwe kugeza ku ya makumyabiri n'ibiri y'igitabo cya Matayo, igaragaza kurangizwa kw'ishyirwaho ikimenyetso kw'abihumbi ijana na mirongo ine na bine, mu rwego rw'isezerano ry'Imana n'ubwoko bwatoranyijwe. Ikimenyetso cya Palmoni cyo muri alpha, ari yo mutwe wa cumi na rimwe, n'ikimenyetso cye cyo muri omega, ari yo mutwe wa makumyabiri n'ibiri, byongera ku nkuru ikubiye muri iyo mitwe.

Igice cya makumyabiri na gatatu ni impongano, ukuhuzwa kw'Iby'Imana n'ubumuntu nk'uko bigaragazwa n'umubare wa makumyabiri na gatatu. Ariko iki gice kivuga iby'urubanza nyubahirizategeko ku byatsi bibi, ku butambyi bw'ibihimbano, no ku Balevi b'ibihimbano. Buri mutambyi yari Umulevi, ariko si buri Mulevi wari umutambyi. Mu rubyaro rwa Levi, umurongo w'amaraso wa Aroni gusa ni wo wari wemerewe ubutambyi. Bibiliya igaragaza ko Abalevi batangiraga gukora umurimo ku myaka makumyabiri n'itanu, ariko abahungu ba Kohati bo bagakorera umurimo ku myaka mirongo itatu.

Kandi Uwiteka abwira Mose na Aroni ati: "Mubare bene Kohati bo mu bana ba Levi, mukurikije imiryango yabo n'amazu ya ba sekuruza babo, uhereye ku bafite imyaka mirongo itatu kuzamura kugeza ku bafite imyaka mirongo itanu, bese binjira mu murimo wo gukora umurimo mu Ihema ry'Iteraniro." Kubara 4:1-3.

Umubare “30” ugereranya abatambyi bo mu rubyaro rwa Kohati, wari mwene Levi, kandi umuhungu wa Kohati yari Amuramu, se wa Aroni. Levi bisobanura “gufatanywa cyangwa kwifatanya n’Imana.” Kohati bisobanura “gukoranirizwa hamwe hafi y’ukubaho Kwayo.” Amuramu bisobanura “abantu bashyizwe hejuru,” kandi Aroni bisobanura “utwara umucyo cyangwa umuhuza washyizwe hejuru.” Bafataniye, bagaragaza urugendo ruva ku Nyanja Itukura rugana i Sinayi, bityo bakaba ikigereranyo cy’isezerano riri hagati y’Imana n’abihumbi ijana na mirongo ine na bine, ari bo rusengero rwa kimuntu rwifatanya n’urusengero rw’ubumana, igihe Kristo arambuye ukuboko Kwe ubwa kabiri kugira ngo akoranye abasigaye bo mu bwoko Bwe abinjize ahera He, aho hanyuma abashyira hejuru kandi akabashyira mu cyubahiro uko bamurikiwe n’Umutambyi Mukuru wo mu Ijuru, nk’uko yamurikiye Saduraka, Meshaki na Abedenego.

Umubare “30” ugereranya igihe cyo gutegurira abatambyi, kandi 25, nk’imyaka y’Abalewi, igomba gushyirwa kuri 30, umurongo ku wundi murongo, kuko buri mutambyi wese yari Umulewi, ariko si buri Mulewi wese wari umutambyi. Mirongo itatu igereranya igihe cyo gutegura cyatangiye mu 1989, mu gihe cy’imperuka, kandi kirangirira ku itegeko ryo ku Cyumweru muri Leta Zunze Ubumwe za Amerika. Umubare makumyabiri na gatanu, nk’ikimenyetso cy’Abalewi, ni na wo kandi ikimenyetso cyo gutandukanya amatsinda abiri, kandi mu isano yawo n’abatambyi ugaragaza ugutandukana. Makumyabiri na gatanu agaragaza ugutandukana kw’Abalewi n’Abalewi b’ibinyoma ku itegeko ryo ku Cyumweru, kandi mu rwego rw’abatambyi nyakuri n’Abalewi nyakuri na bwo arema itandukaniro, nyamara si ugutandukana kubi, nk’uko bimeze ku Balewi b’ibinyoma.

Kohati yari umwe mu mashami atatu y’ingenzi y’Abalewi (hamwe na Gerushoni na Merari). Umurongo w’ubutambyi wanyuze by’umwihariko kuri Aroni, ukomoka kuri Kohati. Aroni ni uwo mu gisekuru cya kane ukomoka kuri Lewi, kandi uburenganzira bw’ubutambyi bwari bwagenewe gusa urubyaro rwe rw’abagabo muri iri shami ry’Abakohati. Abakohati muri rusange (ni ukuvuga abakomoka bose kuri Kohati) bari bafite icyubahiro cyo kwikorera ibintu byera cyane kurusha ibindi, ariko umurongo wa Aroni wonyine ni wo washoboraga koko gusohoza imirimo y’ubutambyi ku gicaniro no Ahera. Aroni ahagarariye icyo gisekuru cya kane kimwe n’“abasaza” bo muri Yoweli, cyangwa “abasaza ba kera” bo mu gice cya munani cya Ezekiyeli, bunamira izuba.

Sisitemu y’amatsinda 24 asimburana mu murimo w’abatambyi (kandi mu buryo nk’ubwo ku Balevi batari abatambyi bari mu mirimo y’ubufasha nk’abaririmbyi n’abarinzi b’amarembo) yashyizweho n’Umwami Dawidi. Dawidi yateguye abakomoka kuri Aroni mu matsinda 24 kugira ngo bakore umurimo basimburana (1 Ngoma 24:1–19). Dawidi, afatanyije n’abatambyi Sadoki (wo mu muryango wa Eleyazari) na Ahimeleki (wo mu muryango wa Itamari), yabagabanyijemo amatsinda 24 (16 yo mu muryango munini wa Eleyazari, na 8 yo mu wa Itamari). Bafindishije ubufindo kugira ngo hamenyekane uko bazakurikirana mu murimo.

Buri cyiciro cyakoraga icyumweru kimwe (kuva ku Isabato kugeza ku yindi Sabato), kabiri mu mwaka, kandi n’andi matsinda yose agakoranira hamwe mu minsi mikuru ikomeye (Pasika, Pentekote, Ingando). Mu buryo nk’ubwo, Dawidi yanateguye Abalewi batari abatambyi mu byiciro 24 byo kuririmba, kurinda amarembo, n’ibindi (1 Ngoma 23–26). Ubu buryo bwashyizwe mu

bikorwa ku ngoma ya Salomo (2 Ngoma 8:14) kandi bukomeza no mu gihe cy’Urusengeru rwa Kabiri. Zakariya, se wa Yohana Umubatiza, yari mu cyiciro cya Abiya—Luka 1:5; 1 Ngoma 24:10. Uko gukurikirana kw’ibyiciro 24 by’abatambyi kwatoranyijwe hakoreshejwe ubufindo, kandi Zakariya yari mu cyiciro cya Abiya, we wari uhagarariye icyiciro “cya munani” muri ibyo byiciro makumyabiri na bine. Zakariya bisobanura ngo “Imana iribuka,” kandi izina rya se, Abiya, risobanura ngo “Imana ni Data.”

Data wo mu ijuru yibutse isezerano Rye ryo kuzahagurutsa intumwa yagombaga gutegura inzira ya Mesiya. Ariko kandi Zekariya ahuzwa n’itegeko ryo ku Cyumweru, kuko ari ho Isabato, umunsi abantu bagombaga guhora bibuka, ihinduka ikigeragezo cya nyuma. Zekariya ahagarariye umutambyi wo mu itsinda rya Abiya, ari ryo tsinda rya “munani”. Zekariya ntiyizeye ubutumwa bwa marayika, maze ahindurwa ikiragi kugeza ku ivuka ry’umuhungu we Yohana. Yohana amaze kuvuka, Zekariya yinjira mu mpaka zerekeye izina rya Yohana, maze aherako aravuga. Uku kuvuga k’ubuhanuzi ko mu minsi y’imperuka ni igihe Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zivuga nk’ikiyoka.

Nuko ku munsi wa munani baza gukeba uwo mwana; maze bashaka kumwita Zakariya, bitiriye izina rya se. Ariko nyina arabasubiza ati Oya; ahubwo azitwa Yohana. Baramubwira bati Nta n’umwe mu muryango wawe witwa iryo zina. Nuko baca amarenga kuri se, ngo amenyeshe uko ashaka ko yitwa. Asaba akabaho ko kwandikaho, arandika ati Izina rye ni Yohana. Bose baratangara. Muri ako kanya umunwa we urakinguka, n’ururimi rwe rurabohoka, aravuga, asingiza Imana. Luka 1:59–64.

Yohana Umubatiza ni uwo mu mutambagiro wa munani wa Abiya, nk’uko na se yari ari bwo. Mu gihe cyo gukebwa kwa Yohana, ku munsi wa munani izina rye rirahindurwa. Yohana Umubatiza ahagarariye abari abatambyi, bo mu gisekuru cya kane, bari mu isano y’isezerano n’Imana, ibahindurira izina ryabo (ibakuye i Lawodikiya ibajyana i Filadelifiya), ikabashyiraho ikimenyetso cy’isezerano, igihe Leta Zunze Ubumwe z’Amerika zivuga nk’ikiyoka.

Turi urusengeru rw’Imana. Imirongo y’ubuhanuzi ivuga ku rusengeru ibwira abagabo n’abagore ku giti cyabo, kandi ikabwira n’itorero muri rusange, kuko Itorero ry’Imana na ryo ari urusengeru. Kandi by’ukuri hariho n’urusengeru rwo mu ijuru, kandi ni Kristo wubaka urusengeru rw’Uwitwika. Ni We urushyiraho urufatiro kandi agashyira ibuye risoza ku rusengeru. Ku byerekeye umubare “25” nk’ikimenyetso, 25 ishushanya Abalewi, bejejweho (batandukanijwe) n’Abalewi b’ibinyoma muri Malaki igice cya gatatu, kandi na none bagatunganywa muri uwo murongo nyine. Muri Ezekiyeli igice cya 40 kugeza ku cya 48, hasobanuwe urusengeru rw’ikigereranyo mu buryo burambuye cyane. Amazi y’ubugingo asohoka muri urwo rusengeru kandi akuzura isi.

“Igitangaje ni umurimo Imana igamije gukoresha abagaragu bayo, kugira ngo izina ryayo rihimbazwe. Imana yagize Yosefu isoko y’ubugingo ku ishyanga rya Egiputa. Binyuze kuri Yosefu, ubugingo bw’abo bantu bose bwararinze. Kandi binyuze kuri Daniyeli Imana yakijije ubugingo bw’abanyabwenge bose b’i Babuloni. Kandi ubwo bumikizo bwari nk’amasomo agaragarira amaso; bwerekaga abo bantu imigisha y’umwuka bahabwaga binyuze ku kugirana isano n’Imana Yosefu na Daniyeli basengaga. Ni ko no muri iki gihe, Imana yifuzaga kuzana imigisha ku isi binyuze mu bwoko bwayo. Umukozi wese ufite Kristo mu

mutima we, umuntu wese uzagaragaza urukundo rwe ku isi, ni umukozi ukorana n’Imana ku bw’umugisha w’ikiremwanuntu. Uko yakira ku Mukiza ubuntu bwo guha abandi, ni ko mu mibereho ye yose havubuka umugezi w’ubugingo bw’umwuka. Kristo yaje ari Umuvuzi Mukuru kugira ngo akize ibikomere icyaha cyateye umuryango wa kimuntu; kandi Umwuka we, ukorera mu bagaragu be, uha abantu bababajwe kandi barwaye icyaha imbaraga ikomeye yo gukiza, ifite ubushobozi bwo kuvura umubiri n’ubugingo. “Muri uwo muni,” ni ko Ibyanditswe bivuga, “hazabaho isoko rizakingurirwa inzu ya Dawidi n’abatuye i Yerusalemu ku bw’icyaha no ku bw’umwanda.” Zekariya 13:1. Amazi y’iri soko arimo ububasha bwo gukiza buzavura indwara z’umubiri n’iz’umwuka.”

“Muri iri soko havamo uruzi rukomeye rwabonetse mu iyerekwa rya Ezekiyeli. ‘Aya mazi asohokera yerekeza mu gihugu cy’iburasirazuba, akamanuka ajya mu butayu, kandi akinjira mu nyanja; namara kugera mu nyanja, amazi azakira. Kandi bizaba, ko ikintu cyose gifite ubugingo, kigenda aho inzuzi zose zizagera hose, kizabaho.... Kandi ku ruzi, ku nkombe zarwo, hakuno no hakurya, hazamera ibiti byose by’ifunguro, amababi yabyo ntazuma, kandi imbuto zabyo ntizizarangira: bizera imbuto nshya uko ukwezi gutashye, kuko amazi yabyo asohokera ahera mu buturo bwera: kandi imbuto zabyo zizaba iz’ifunguro, n’amababi yabyo azaba ay’umuti.’ Ezekiyeli 47:8–12.” Testimonies, igitabo cya 6, 227.

Urusengeru rwa Ezekiyeli ni ikimenyetso cy’ubuhanuzi cyo ku rwego rwo hejuru cyane, kandi Yohana yategetswe mu Byahishuwe igice cya cumi na rimwe gupima urusengeru, ariko agasiga urugo rw’inyuma. Iyo dukoreye urusengeru rwa Ezekiyeli icyo kintu nyine, dusanga imibare ibiri igaragara cyane mu bipimo by’urwo rusengeru ihagarariye ubutambyi. Imikono 50 ni yo mibare igaragara cyane kurusha indi, kandi isubirwamo inshuro 11 nk’ububure bwose bwa buri nyubako y’irembo (Ezekiyeli 40:15, 21, 25, 29, 33, 36, n’ibindi). 50 kandi ikoresheya ku burebure bumwe na bumwe bw’inkuta n’ubw’ibyumba (42:7–8). Ni yo igaragaza inzira yose y’irembo, uherye ku rugi rwo hanze ukageza ku rugi rw’imbere.

Imikono 25 ni yo igaragara neza nk’ifite ubusumbane bwa kabiri mu kugarukwaho. Isubirwamo incuro 10 nk’ubugari n’ubuhagarike bw’inyubako z’amarembo (Ezekiel 40:13, 21, 25, 29, 30, 33, 36). Bishyizwe hamwe, 50 na 25 bikora imiterere ihoraho y’urukiramende rwa 50 kuri 25 ku marembo atandatu y’ingenzi. Uku guhuza kwa 50 kuri 25 ni ko kwiganje mu bisobanuro by’imyubakire y’amarembo yinjiza mu bice by’imbere. Nta yindi mibare ibiri isubirwamo kenshi mu buryo butunganyijwe nk’ubu mu nyubako y’urusengeru ubwayo.

Abalewi batangiraga umurimo ukomeye bafite imyaka 25 (Kubara 8:24: “uherye ku w’imyaka makumyabiri n’itanu kuzamura bazinjire gukora umurimo w’ukubera mu Ihema ry’ibonaniro”). Bakoraga kugeza ku myaka 50 (Kubara 4:3, 39, 43; 8:25: “kugeza ku w’imyaka mironko itanu”). Ibyo bitanga neza imyaka 25 y’umurimo ukomeye ($50 - 25 = 25$).

Nuko rero, igihe cy’imyaka 25 cy’umurimo w’Abalewi kigaragarira neza mu bipimo bya mikono 25 kuri 50 byiganje ku marembo no ku nyubako y’urusengeru ubwarwo—aho nyine Abalewi bakoreraga umurimo. Ibipimo by’ibanze by’urusengeru rwa Ezekiyeli, ni ukuvuga urusengeru rw’itorero ryanesheje n’abo ibihumbi ijana na mironko ine na bine, byubatswemo mu buryo bw’inyubako muri urwo rusengeru nyir’izina aho bagombaga gukorera; NK’UKO nyine

kromozomu mirongo ine n'itandatu zubatswemo muri urusengeru nyir'izina aho ubwoko bw'Imana bugomba gukorera. Palmoni yashyize umukono we ku rusengeru rw'umuntu ku giti cye no ku rusengeru rw'umubiri rusange rugomba kuba umugeni We.

Tuzakomeza iyi ngingo mu nyandiko ikurikira.

“Abari mu myanya y'inshingano ntibagomba guhindukira bakemera amahame y'isi yo kwinezeza no gusesagura, kuko badashobora kubyihanganira; kandi n'iyo baba babishobora, amahame nk'aya Kristo ntiyabyemera. Hakenewe gutangwa inyigisho nyinshi. 'Ni nde azigisha ubwenge? kandi ni nde azasobanurira inyigisho? Ni abavuye ku mashereka, kandi bakuwe ku ibere. Kuko itegeko rigomba kuba ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hano dukeya, na hariya dukeya.' Uko ni ko ijambo ry'Uwiteka rigomba kugezwa ku bana ryihanganye kandi rikaguma rishyirwa imbere yabo, n'ababyeyi bizera ijambo ry'Imana. 'Kuko azavugisha ubu bwoko iminwa iramya n'urundi rurimi. Abo ni bo yabwiye ati: Uku ni ko kuruhuka mushobora kuruhesha abarushye; kandi uku ni ko kugarurirwamo intege: nyamara ntibashaka kumva. Ariko ijambo ry'Uwiteka ryababereye itegeko ku itegeko, itegeko ku itegeko; umurongo ku murongo, umurongo ku murongo; hano dukeya, na hariya dukeya; kugira ngo bagende, bagwe basubira inyuma, bavunagurwe, bafatwe mu mutego, kandi bafatwe.' Kuki?—kubera ko batitaye ku ijambo ry'Uwiteka ryabagezeho.”

“Ibi bisobanura abatarahawe inyigisho, nyamara bakishingikiriza ku bwenge bwabo bwite, kandi bagahitamo gukora bikurikije ibitekerezo byabo bwite. Uwiteka aha abo ikigeragezo, kugira ngo bemere gufata umwanya wo gukurikira inama Ze, cyangwa bayange maze bakore bakurikije ibitekerezo byabo bwite, maze rero Uwiteka akabareka bakagerwaho n'ingaruka zidashidikanywaho. Mu nzira zacu zose, mu murimo wacu wose dukorerwa Imana, itubwira iti: 'Mpa umutima wawe.' icyo Imana ishaka ni umwuka wicisha bugufi kandi wemera kwigishwa. Igituma isengesho rigira agaciro gahebuje ni uko rituruka mu mutima ukunda kandi wumvira.”

“Imana isaba ubwoko bwayo ibintu bimwe na bimwe; nibavuga bati, Sinzemera gutanga umutima wanjye kugira ngo nkore iki kintu, Uwiteka arabareka bagakomeza mu myanzuro yabo bibwira ko ari iy'ubwenge, nyamara badafite ubwenge bwo mu ijuru, kugeza ubwo iri Sezerano risohoye [Yesaya 28:13]. Ntimugomba kuvuga ngo, Nzayoborwa n'ubuyobozi bw'Umwami kugeza ku rugero runaka ruhuje n'imyumvire yanjye, hanyuma mukomere ku bitekerezo byanyu bwite, mwanga kuremwa mu ishusho y'Umwami. Ikibazo gikwiye kubazwa ni iki: Ibi ni ubushake bw'Umwami? si iki ngo, Iki ni igitekerezo cyangwa urubanza rwa—?”
Testimonies to Ministers, 419.